

سروی وضعیت کاروبار

اتاق تجارت و صنایع افغانستان

جوزا ۱۳۹۶

به همکاری اداره جی آی زید

سروی وضعیت کاروبار^۱

اتاق تجارت و صنایع افغانستان

جوزا ۱۳۹۶

یافته های عمده این سروی

- در طول دو سروی اخیر وضعیت کاروبار کمی بهبود یافته است، اما در مقایسه با دوره های مشابه سال قبل تغییر قابل ملاحظه‌ای گزارش نشده است. متشبین در مورد شش ماه آینده خوشبین‌اند اما سطح خوشبینی‌شان نظر به سروی قبلی کاهش یافته است.
- تفاوت‌های منطقه‌ای قابل توجه است. وضعیت کاروبار در ننگرهار بطور قابل توجه بهبود یافته و شاخص وضعیت کاروبار هرات نیز مثبت است. اما از کابل، قندهار و بلخ هیچ تغییر قابل ملاحظه‌ای در شرایط نامناسب کاروبار گزارش نشده است.
- زراعت تنها سکتوری است که در این سروی شاخص مثبت دارد و در مقابل سکتورهای تولیدی و ساختمانی از وضعیت خراب کاروبار بیشترین آسیب را متحمل شده‌اند.
- متشبین گزارش داده‌اند که سفارشات آنها کاهش پیدا کرده است. اما در مقایسه با فصل مشابه سال ۲۰۱۶ از این نظر در جایگاه بهتر قرار دارند.
- امنیت، زیرساخت‌های بهتر، بازار و تقاضا خواسته‌های عمده متشبین برای بهبود شرایط کاروبار می‌باشند.
- در سکتورهای ساختمانی، تجارت، تولیدی و خدماتی تعداد کارمندی که در طول سه ماه گذشته کارشان را از دست داده‌اند بیشتر از تعداد کسانی است که در این سکتورها جدیداً استخدام شده‌اند. زراعت تنها سکتوری دارای شاخص مثبت اشتغال است.
- بر اساس این سروی شرکت‌ها نسبت به آینده استخدام‌شان خوشبین‌اند (۹,۵). اما در مقایسه با سروی قبلی میزان خوشبینی آنها کاهش یافته است. زراعت با شاخص ۳۳,۱ دارای بالاترین سطح انتظارات استخدام است و سکتور تولیدی پایین‌ترین شاخص انتظارات استخدام را دارد (۰,۶-).

الف: شرایط کاروبار

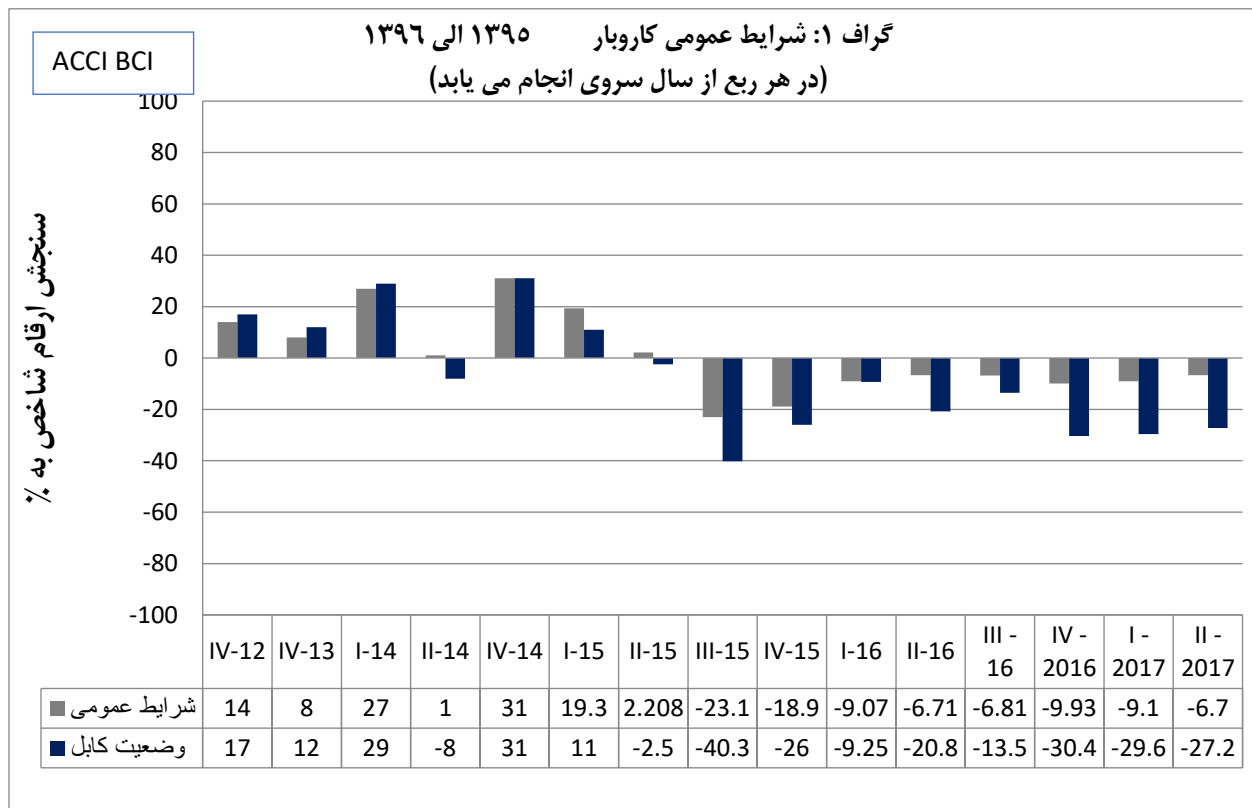
شرایط کاروبار شاخصی برای شناسایی سیر رشد تولید ناخالص داخلی می‌باشد. این شاخص معمولاً تغییرات در سطح تولید ناخالص داخلی را برای چند ماه آینده پیشبینی می‌کند، مشروط به آنکه درین مدت تغییر غیر قابل پیشبینی در شرایط کلی اقتصاد بوجود نیاید. شاخص شرایط کاروبار بر قضاوت مسوولان شرکت‌ها درمورد وضعیت کاروبار و انتظارات تجاری‌شان برای شش ماه آینده استوار است که با معیار پذیرفته شده بین المللی محاسبه می‌گردد (برای معلومات بیشتر به ضمیمه در پایان گزارش مراجعه کنید). دامنه قیمت این شاخص‌ها بین مثبت ۱۰۰ و منفی ۱۰۰ می‌باشد، طوری که صفر به مفهوم عادی بوده و از صفر تا مثبت ۱۰۰ شرایط مثبت کاروبار و از صفر تا منفی ۱۰۰، شرایط منفی کاروبار تلقی می‌گردد.

^۱ در سروی وضعیت کاروبار نظر مسوولان شرکت‌ها درمورد وضعیت کنونی کاروبار و انتظارات‌شان برای شش ماه آینده پرسیده می‌شود. این سروی در ماه جوزا سال ۱۳۹۶ توسط مصاحبه تلفنی در پنج ولایت (کابل، بلخ، قندهار، هرات و ننگرهار) با اشتراک ۷۰۵ شرکت در هفته اول و دوم ماه جولای انجام یافته است.

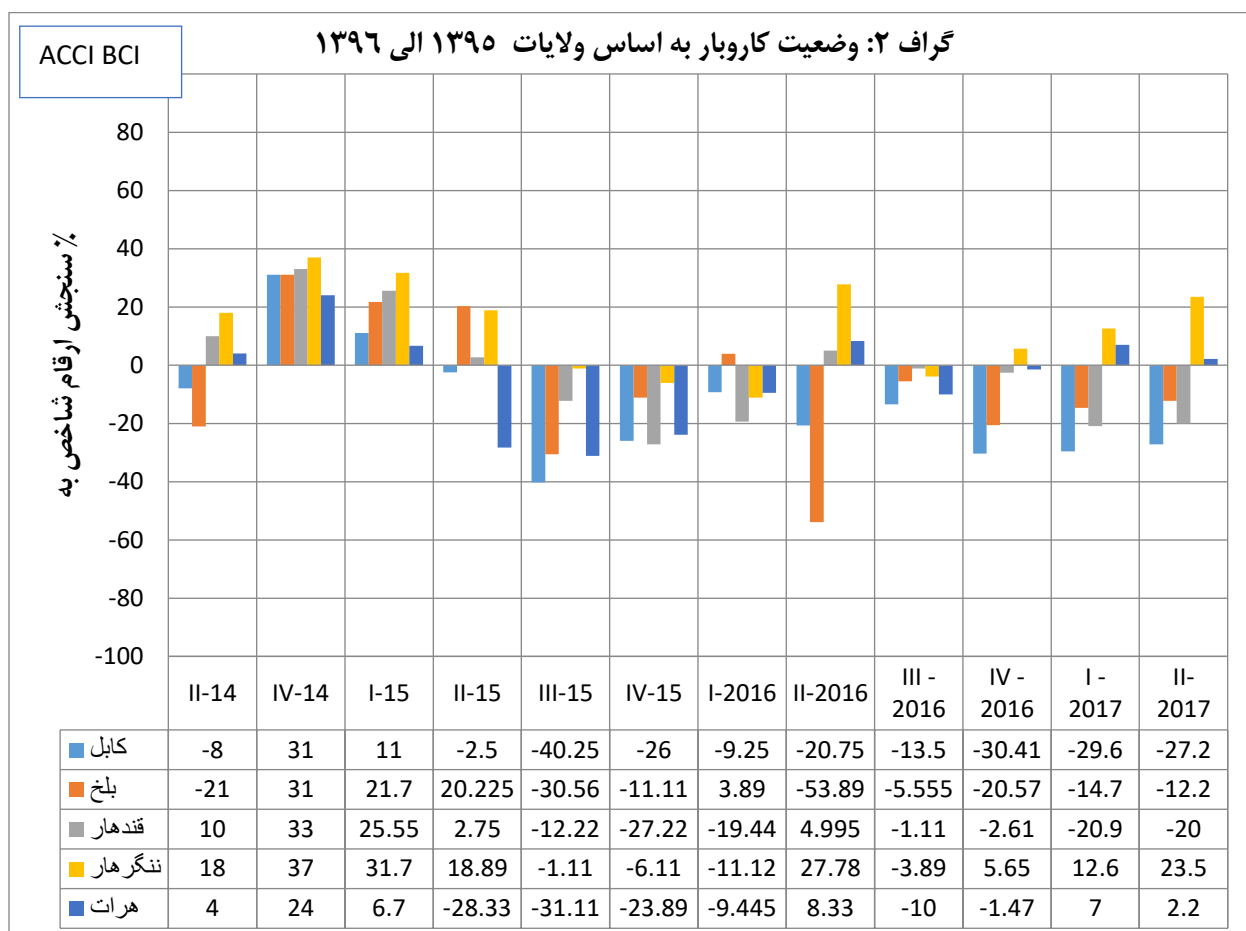
الف. ۱- شرایط عمومی کاروبار و شرایط کاروبار به تفکیک هر ولایت

شاخص شرایط عمومی کاروبار در ماه جوزا ۱۳۹۶ برای کابل، بلخ، قندهار، ننگرهار و هرات در مجموع (۶,۷-) می باشد، در حالیکه در سروی قبلی این رقم (۹,۱-) بود.

طوری که در گراف مشاهده می شود. وضعیت کلی کاروبار نسبت به دو سروی اخیر اندکی بهبود یافته است، اما در مقایسه با دوره مشابه سال ۲۰۱۶ تغییر چندانی دیده نمی شود. همچنان در مقایسه به سروی قبلی سطح امیدواری متشبتین سروی شده در باره وضعیت فعلی اندکی بهبود یافته است (۳۰,۵→-۳۷,۵-) اما انتظاراتشان در رابطه به شش ماه آینده کاهش یافته است. (۹,۶→۱۱,۶). طبق معمول متشبتین سروی شده نسبت به برنامه های کاری و تجاری آینده شان اظهار خوشبینی می کنند اما از آنچه که در سه ماه گذشته به دست آورده اند راضی نیستند.

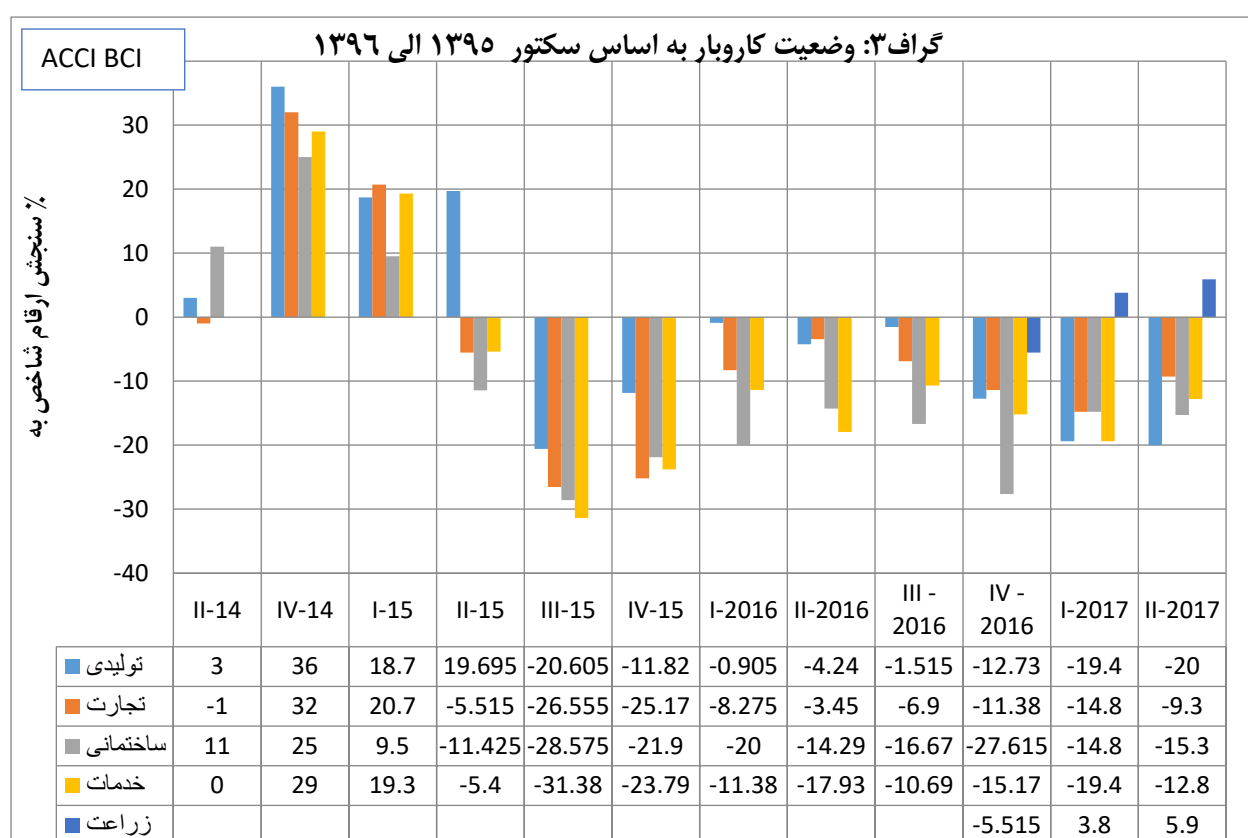
مانند سروی فصل اول سال ۲۰۱۷ ننگرهار و هرات تنها ولایاتی اند که شاخص مثبت وضعیت کاروبار را حفظ کرده اند. هرچند این بار هرات شاهد بدتر شدن نسبی وضعیت بوده است، اما طبق این سروی وضعیت کاروبار در ننگرهار بهبود چشمگیری داشته است. کابل نسبت به دور قبل شاهد نشانه‌های کوچک بهبودی اوضاع کاروبار بوده اما هنوز در پایین رتبه بندی منطقه‌ای قرار دارد. قندهار و بلخ، هر دو دارای شاخص‌های منفی بوده و وضعیت‌شان نسبت به سروی قبلی تغییر چندانی نکرده است.

الف.۲- شرایط کاروبار به تفکیک سکتور

سکتور تولیدی (-۲۰) و ساختمانی (-۱۵,۳) بیشترین آسیب را از نامناسب بودن وضعیت کاروبار متحمل شده و پایین‌ترین شاخص کاروبار را گزارش داده‌اند. در سکتورهای خدمات و تجارت اندکی تغییرات مثبت بوجود آمده است اما هنوز این دو سکتور دارای شاخص‌های منفی (-۱۲,۸ و -۹,۳) می‌باشند.

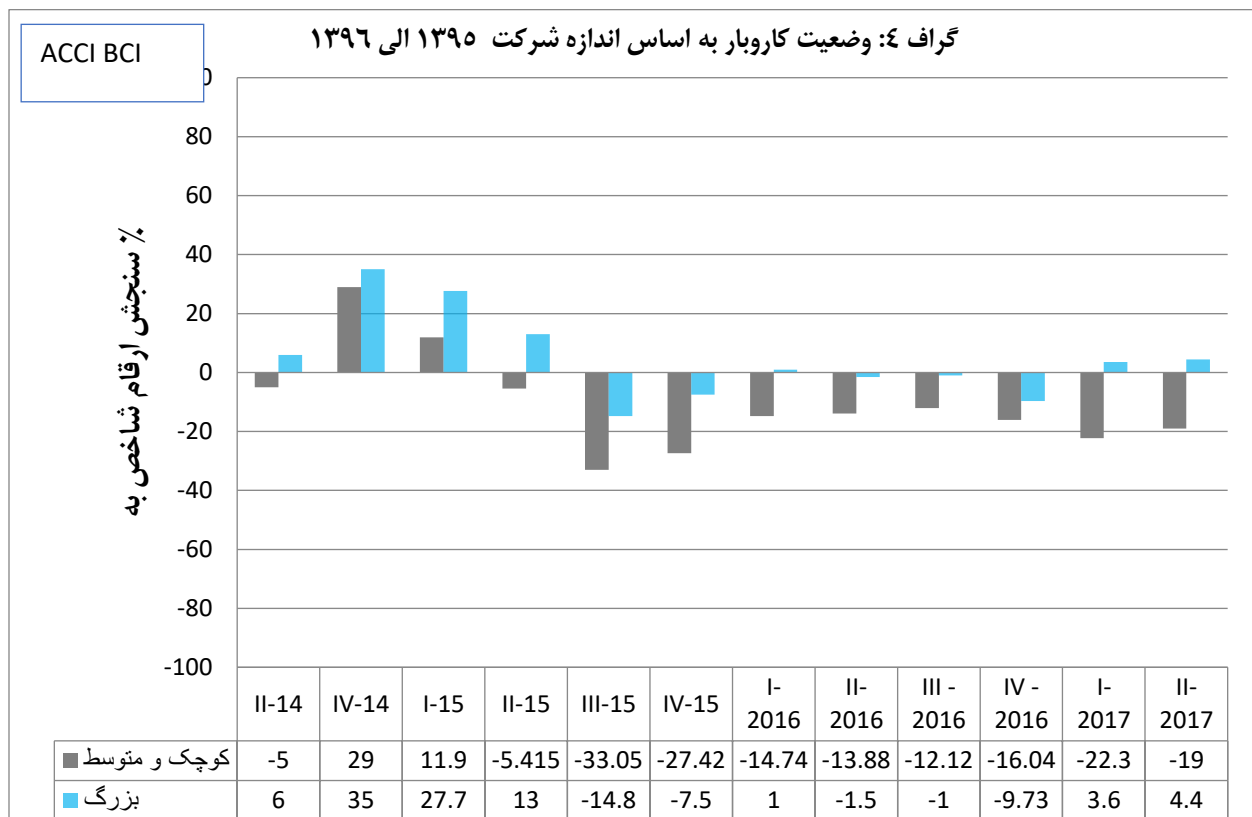
سکتور زراعت که در فصل پایانی سال ۲۰۱۶ در این سروی شامل گردید، تنها سکتوریست که شاخص وضعیت کاروبارش مثبت (۶) است.

الف ۳- شرایط کاروبار به تفکیک اندازه شرکت‌ها

در این سروی نیز مانند سروی‌های قبلی دیدگاه متشبهان بزرگ و کوچک و متوسط نسبت به وضعیت کاروبار متفاوت می‌باشد.

شاخص وضعیت کاروبار شرکت‌های کوچک و متوسط منفی (۱۹-) و اندکی بهتر از سروی قبلی است. اما در مقایسه به فصل مشابه سال قبل (۱۳،۸۸-) نامناسب‌تر می‌باشد. شرکت‌های بزرگ اما، شاخص وضعیت کاروبارشان را مثبت و بهتر از فصل مشابه سال قبل و سروی‌های بعد از آن گزارش داده‌اند. اگرچه خوشبینی همه کتگوری‌ها (شرکت‌های کوچک و متوسط و بزرگ) نسبت به شش ماه آینده کاهش یافته است، اما شرکت‌های بزرگ (۹،۵) نسبت به شرکت‌های کوچک و متوسط (۱،۲) خوشبین تراند.

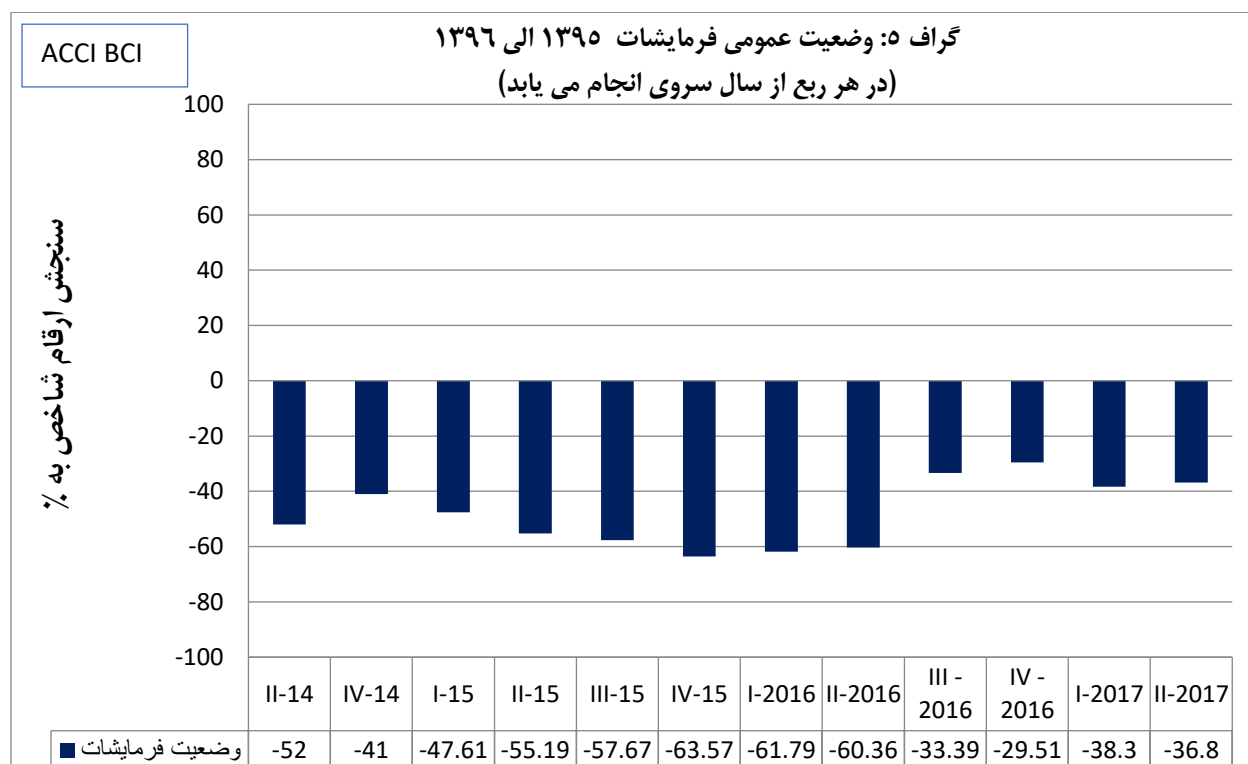

ب. فرمایشات

فرمایشات شاخص دیگری برای ارزیابی وضعیت کاروبار است. باید یادآور شد که ارقام این بخش نیز حاصل تفریق پاسخهای مثبت و منفی است.

متشبین گزارش داده‌اند که وضعیت فرمایشات‌شان بهبود قابل توجهی پیدا نکرده و سفارشات‌شان کاهش یافته است (۳۶٫۸-). لازم به ذکر است که این رقم بسیار بالاتر از شاخص سفارشات فصل مشابه سال ۲۰۱۶ است که ۶۰٫۳۶- بود.

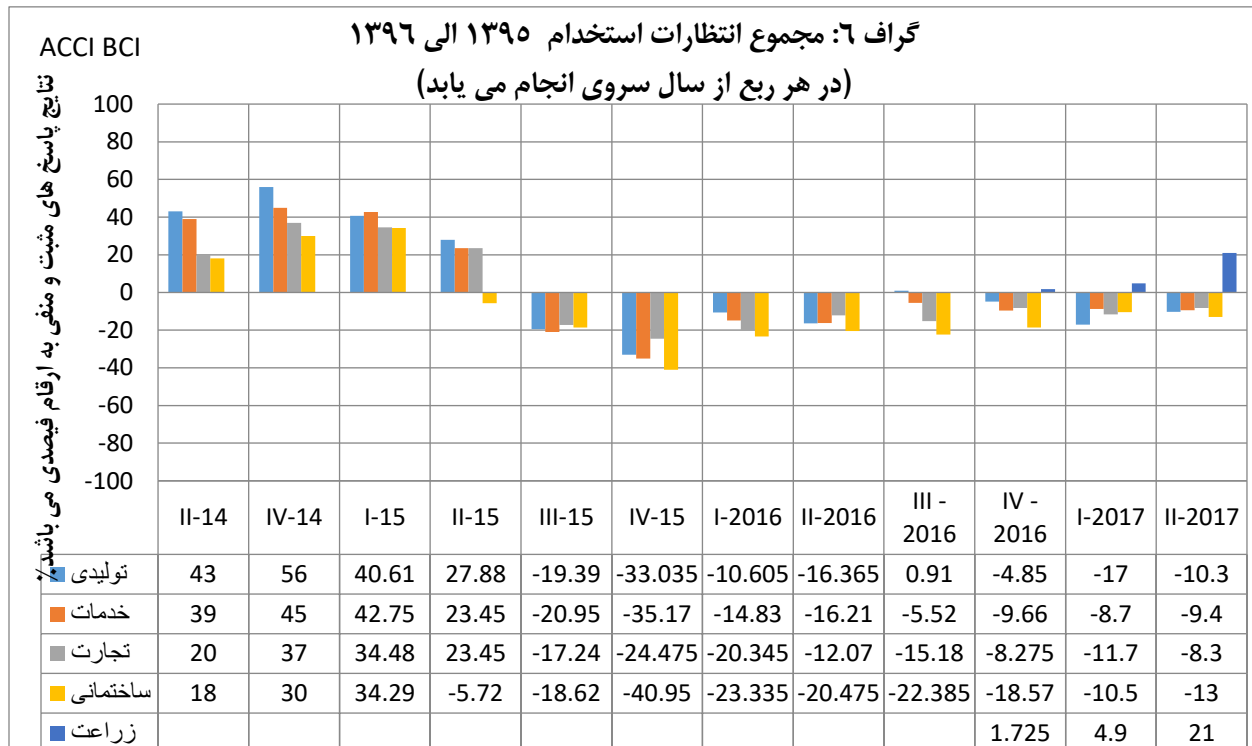
مانند سروی قبلی ننگرهار تنها ولایت دارای شاخص سفارشات مثبت (۵٫۲) است درحالی که بلخ (۵۴-) و کابل (۵۰-) از این جهت در پایین ترین رتبه‌های رده بندی منطوقی قرار دارند.

ج. انتظارات استخدام:

گراف شماره ۷ حاصل جمع بیلانس وضعیت کنونی استخدام شرکت‌ها و انتظارات آنان را برای استخدام در سه ماه آینده نشان می‌دهد. طبق این گراف حاصل جمع وضعیت کنونی و انتظارات استخدام همه سکتورها به استثنای زراعت منفی است.

با توجه به این سروی شرکت‌ها در مورد چشم انداز استخدام‌شان خوشبین‌اند (۹,۵). اما سطح خوش‌بینی آنها نسبت به سروی قبلی کاهش یافته است. زراعت (۳۳,۱) بالاترین و تولید (-۰,۶) پایین‌ترین میزان انتظارات استخدام را دارد.

قابل یادآوری است که وضعیت کنونی استخدام با توقعات پاسخ دهندگان سروی قبلی بسیار متفاوت است.

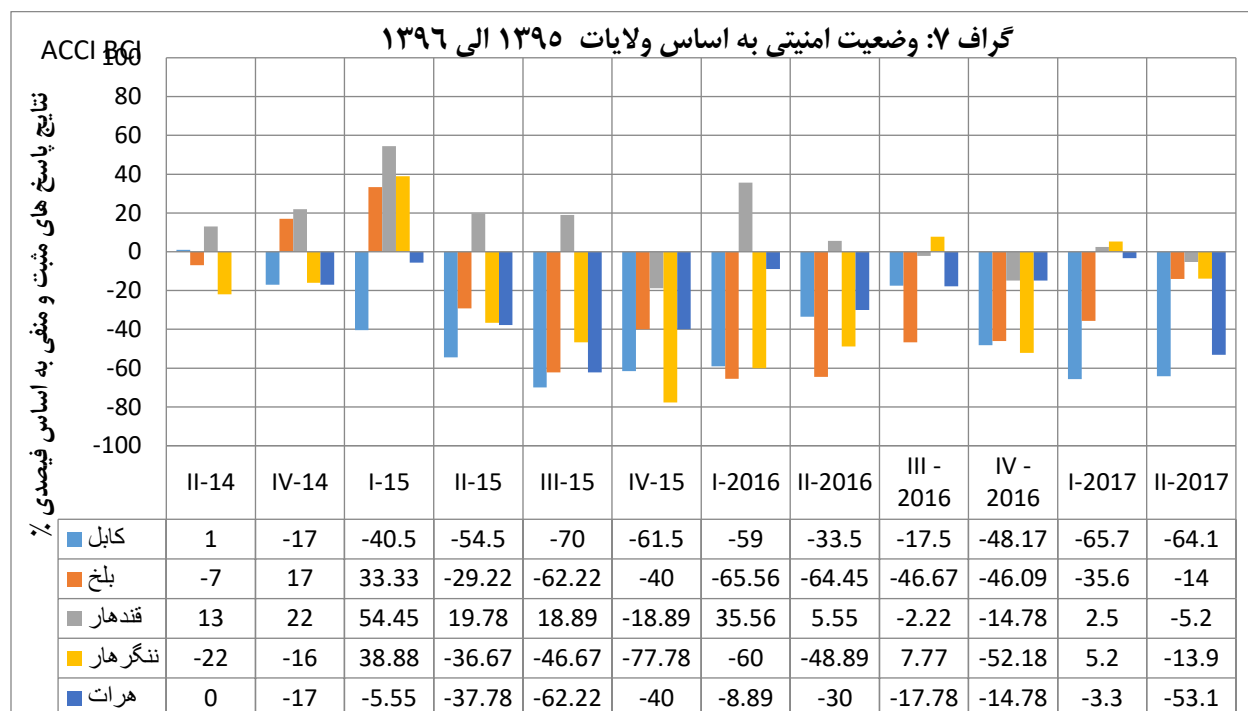
در ماه مارچ ۲۰۱۷ شرکت‌ها گفته‌بوند که انتظار دارند در سه ماه آینده سطح استخدام به صورت متوسط حدود (۱۱) درصد افزایش یابد. اما طبق این سروی استخدام در سه ماه گذشته روند نزولی را پیموده است. تعداد پاسخ دهندگانی که گفته‌اند کارمندان‌شان کاهش یافته ۱۶,۸ درصد بیشتر از آنانی است که گفته‌اند در سه ماه گذشته تعداد کارمندان‌شان افزایش یافته بود.

شرکت‌های ساختمانی (-۳۱,۵) خدمات (-۱۹,۴) و سکتور تجارت (-۲۵,۶) و تولید (-۲۰) تعداد بیشتری از کارمندان‌شان از دست داده‌اند اما طبق یافته‌های این سروی سکتور زراعت (۸,۹) شغل ایجاد کرده است.

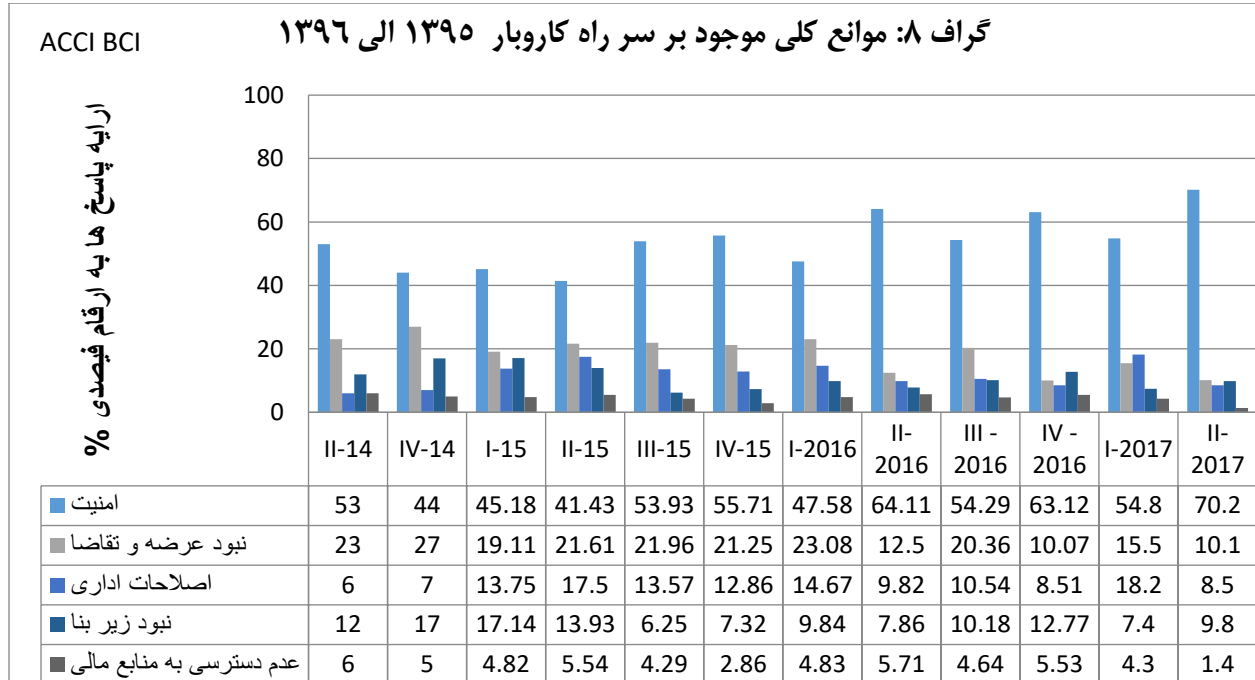
د. وضعیت امنیتی:

شاخص میانگین وضعیت امنیتی (-۳۶,۴) به میزان قابل توجهی نسبت به سروی قبلی (۲۶,۲-) بدتر شده و تفاوت‌های منطقه‌ای نیز زیاد است. هیچ ولایت شاخص مثبت امنیتی گزارش نداده است. اما متشبان سروی شده در ولایات قندهار (۵,۲-), ننگرهار (۱۳,۹-) و بلخ (۱۴-) (به تناسب کابل (۶۴-) و هرات (۵۳-) تغییرات منفی کمتری را در وضعیت امنیتی محیط کاروبارشان گزارش داده‌اند.

ه : موانع موجود بر سر راه کاروبار:

طبق سروی قبلی، ارزیابی موانع عمده کاروبار نشان می‌دهد که امنیت لازم مهم‌ترین عامل برای توسعه و انکشاف کاروبار متشبین است. پس از آن به ترتیب تقاضا و بازار برای محصولات و خدمات، زیرساخت‌های بهتر، اصلاحات اداری و دسترسی به منابع مالی عوامل اساسی برای رشد فعالیت‌های اقتصادی به شمار می‌روند.

ضمیمه:

تعریف شرایط کاروبار

شرایط کاروبار بر اساس سروی دوره ای شرکت های تولیدی، ساختمانی، خدماتی و تجارتي تشخیص می گردد. از مسوولان شرکت ها درباره وضعیت کنونی و انتظارات شان در مورد شش ماه آینده پرسیده می شود. آنان وضعیت کاروبار شان را با انتخاب یکی از سه گزینه (بهتر از عادی، عادی، بدتر از عادی) و انتظارات شان را با انتخاب یکی از سه گزینه (بهتر خواهد شد، تغییر نخواهد کرد، بدتر خواهد شد) انتخاب می کنند.

گزینه بهتر از عادی را مثبت و گزینه بدتر از عادی را منفی فرض می کنیم. شاخص وضعیت کنونی از تفریق فیصدی پاسخ های مثبت و منفی بدست می آید. در عین حال شاخص انتظارات از تفاوت میان فیصدی گزینه "بهتر خواهد شد" و "بدتر خواهد شد" بدست می آید. شرایط کاروبار عبارت از اوسط حسابی وضعیت کاروبار و انتظارات می باشد.

در ارایه گرافی برای دور اول سروی گزینه های "عادی" و "تغییر نخواهد کرد" نقطه صفر در نظر گرفته می شود. شاخص شرایط کاروبار از صفر تا مثبت ۱۰۰ (بیشترین) و منفی ۱۰۰ (کمترین) می تواند تغییر یابد. بعدها، زمانی که سری های زمانی (time series) بوجود آمد، نقطه صفر شرایط کاروبار با توجه به نتایج سروی سال معیار معین خواهد شد و سالهای بعد بر اساس آن سال سنجیده خواهد شد.

تهیه کنندگان گزارش: یونس نگاه، نعمت الله علیشیریان و داکتر مسعود پروانفر

مصاحبه کنندگان: علی سراج، سنگر جبار خیل، فضل احمدی، احمد ولید رحمانی و عبدالقدیر

تماس با دفتر تحقیق و سروی: research1@acci.org.af